

Broj:

Podgorica, 30.05.2023. godine

Savjet Agencije za zaštitu konkurencije na osnovu člana 20f stav 1 tačka 10 Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br. 44/12, 13/18 i 145/21) i člana 10 stav 1 i 2 Zakona o kontroli državne pomoći („Sl. list CG“, br. 12/18), u postupku davanja mišljenja po zahtjevu Ministarstva finansija, a na osnovu prijedloga mišljenja direktora Agencije za zaštitu konkurencije, na sjednici održanoj 30.05.2023. godine donosi

MIŠLJENJE

Predlog Uredbe o osiguranju izvoza od netržišnih rizika ne odnosi se na pitanja državne pomoći, shodno Saopštenju Komisije državama članicama o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na kratkoročno osiguranje izvoznih kredita 2012/C 392/01 – koji se u Crnoj Gori primjenjuje kao Prilog 3a Pravilnika o listi pravila državne pomoći.

Obrazloženje

Zahtjev

Ministarstvo finansija (u daljem tekstu: „Ministarstvo“), podnijelo je Agenciji za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: „Agencija“) Zahtjev za davanje mišljenja br. 03-040/23-66/1 od 20.04.2023. godine, zaveden kod Agencije pod br. 05-430/23-300/1 od 24.04.2023. godine (u daljem tekstu: „Zahtjev“), u vezi sa Uredbom o osiguranju izvoza od netržišnih rizika. Uz Inicijalni akt, Ministarstvo je dostavilo Predlog Uredbe o osiguranju izvoza od netržišnih rizika (u daljem tekstu: „Predlog Uredbe“)

Predlog Uredbe

U predmetnom Predlogu se u bitnom navodi da je isti donijet od strane Vlade Crne Gore na osnovu člana 12 stav 5 Zakona o Investiciono-razvojnog fondu Crne Gore („Sl. list CG“ 80/17). Uredbom se uređuje obavljanje izvoza roba i usluga od netržišnih rizika u ime i za račun Crne Gore. Kako se Predlogom Uredbe navodi, poslovi osiguranja izvoza uključuju osiguranje izvoznih kredita od netržišnih rizika te druge poslove kojima je svrha podsticanje crnogorskog izvoza, konkurentnosti crnogorskih privrednih subjekata i internacionalizacije

crnogorske privrede. Uredbom se utvrđuje postupak i način obavljanja poslova osiguranja izvoza u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore podsticanju konkurentnosti izvozno orijentisanih privrednih subjekata Crne Gore, a sve po međunarodno prihvaćenim pravilima i uslovima, kao i postupak i način obavljanja osiguranja izvoznih kredita od netržišnih rizika.

Uredba sadrži odredbe koje se odnose na osiguranje izvoznih kredita od netržišnih rizika koje su u skladu sa sljedećim aktima Evropske unije:

1. Direktiva Savjeta 84/568/EEZ od 27. novembra 1984. godine o recipročnim obavezama izvozno-kreditnih agencija država članica EU koje postupaju u ime države ili uz njenu podršku.
2. Direktiva Savjeta 98/29/EZ od 7. maja 1998. godine o usklađivanju osnovnih odredbi o osiguranju izvoznih kredita za pokriće srednjoročnih i dugoročnih poslova (SL L 148, 19.5.1998.)
3. Uredba EU 1233/2011 Evropskog parlamenta i Savjeta od 16.11.2011. o primjeni određenih smjernica u području zvanično podržavnih izvoznih kredita i o stavljanju van snage odluke Vijeća 2011/76/EZ i 2011/77/EZ, kao i njene izmjene Delegirane uredbe Komisije EU br. 727/2013 i br. 2016/155 i br. 2018/179
4. Odluka Savjeta o pravilima koja se u području osiguranja i finansiranja izvoza primjenjuju na određene podugovore sa stranama iz drugih država članica Evropske unije ili zemalja nečlanica br. 82/854/EEZ
5. Odluka Savjeta o postupcima savjetovanja i izvještavanja u području osiguranja kredita, kreditnih jemstava i finansijskih kredita br. 2006/789/EZ

Ocjena

Kako se Predlogom navodi, Uredba se donosi u cilju podrške ekonomske politike Vlade Crne Gore podsticanju konkurentnosti izvozno orijentisanih privrednih subjekata Crne Gore. Uredbom bi se uredilo obavljanje poslova osiguranja potraživanja i izvoznih kredita nastalih izvozom robe i/ili usluga crnogorskog porijekla od netržišnih rizika u ime i za račun Crne Gore, kao i postupak i način obavljanja poslova osiguranja izvoza.

Agencija je Predlog uredbe cijenila kroz Saopštenje Komisije državama članicama o primjeni čl. 107 i 108 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije na kratkoročno osiguranje izvoznih kredita 2012/C 392/01 – koji se u Crnoj Gori primjenjuje kao Prilog 3a Pravilnika o listi pravila državne pomoći („Sl. list CG“ br. 34/14 ... 34/23) (u daljem tekstu: „Pravilnik“).

Član 107(1) Ugovora navodi da “svaka pomoć dobijena od strane država članica ili kroz državne resurse u bilo kojoj formi, a koji narušava ili prijeti da naruši konkurenciju na način što favorizuje određena preduzeća ili proizvodnju određenih dobara će, u mjeri u kojoj utiče na trgovinu između zemalja članica, biti u suprotnosti sa unutrašnjim tržištem”. Ukoliko je izvozno kreditno osiguranje obezbijeđeno od strane državnih osiguravača, ono utiče na državne resurse. Učešće države može da pruži osiguravačima i/ili izvoznicima selektivnu prednost i da

na taj način naruši ili prijeti da naruši konkurenciju kao i da utiče na trgovinu između zemalja članica.

Sljedeći principi su osmišljeni s ciljem da pruže smjernice o tome kako će takve mjere biti ocijenjene prema pravilima državne pomoći.

Pomoć za osiguravače - Ukoliko državni osiguravači imaju određene prednosti u odnosu na privatne kreditne osiguravače, državna pomoć bi mogla da bude uključena. Prednosti mogu da imaju različitu formu i mogu da uključuju, npr :

- a) državne garancije za zajmove ili gubitke;
- b) izuzeci od obaveze za uspostavljanje adekvatnih rezervi i drugih obaveza koje proizilaze iz isključivanja operacija izvozno kreditnog osiguranja za račun države ili garantovano od strane države iz Prve Direktive Savjeta 73/239/EEC od 24. jula 1973. godine o usklađivanju zakona i regulativa i svih administrativnih odredbi u odnosu na osnivanje i obavljanje poslova direktnog osiguranja osim životnog osiguranja ;
- c) olakšice ili oslobođenje od poreza koji se obično plaćaju (npr. porezi firme i porezi na polise osiguranja)
- d) dodjela pomoći ili obezbjeđivanje kapitala od strane države ili ostali oblici finansiranja koji nisu u skladu sa načelom investitora u tržišnoj ekonomiji;
- e) pružanje usluga od strane države, kao što su pristup i korištenje državne infrastrukture, opreme ili privilegovanih podataka pod uslovima koji ne odražavaju njihovu tržišnu vrijednost;
- f) direktno reosiguranje od strane države ili od direktnog državnog reosiguravača pod uslovima povoljnijim od onih dostupnih na tržištu privatnih reosiguravača, koje dovodi do spuštanja cijene reosiguranja ili do vještačkog stvaranja kapaciteta koji ne bi bio prisutan na privatnom tržištu

Navedenim Saopštenjem Komisije je definisano da izvozne subvencije mogu da imaju negativne efekte na tržišnu konkurenciju između konkurentnih dobavljača roba i usluga. Iz tog razloga je Komisija, kao čuvar konkurencije u skladu sa Ugovorom, uvijek strogo osuđivala kako pomoć za izvoz, namijenjenu trgovini unutar Unije, tako i pomoć za izvoz van Unije. U cilju spriječavanja država članica da pružaju podršku izvozno kreditnom osiguranju i time naruše konkurenciju, potrebno je napraviti jasnu procjenu na osnovu pravila Evropske unije kojim se uređuje državna pomoć.

Komisija je iskoristila svoj uticaj kako bi uredila državnu pomoć u oblasti kratkoročnog izvozno-kreditnog osiguranja, a u cilju rješavanja aktuelnih ili potencijalnih narušavanja konkurencije na unutrašnjem tržištu, ne samo među izvozniciima u različitim državama članicama (trgovina unutar i van Evrope), već i između izvozno kreditnih osiguravajućih društava koja posluju u Uniji. Komisija je 1997. godine utvrdila principe državne intervencije, koje je dala u svom Saopštenju državama članicama, u skladu sa članom 93(1) Ugovora Evropske zajednice, primjenjujući čl. 92 i 93 Ugovora na kratkoročna izvozno kreditna osiguranja (Saopštenje iz 1997. godine). Saopštenje iz 1997. godine je bilo na snazi za period od pet godina, od 1. januara 1998. godine. Kasnije je izmijenjeno, i njegov period primjene je

produžen 2001. godine , 2004. godine, 2005. godine i 2010. godine. Važilo je do 31. decembra 2012. godine.

Pravila propisana ovim Saopštenjem će pomoći da se osigura da državna pomoć ne narušava konkurenciju među privatnim i javnim ili javno podržanim izvozno kreditnim osiguravajućim društvima i da se stvori klima koja će obezbijediti izvoznicima iste šanse. Takođe, važno je napomenuti da je u uvodu Saopštenja definisano da **rizici koji su u principu netržišni su van okvira ovog Saopštenja.**

Uslovi za davanje - izvozno kreditnih osiguranja za trenutno netržišne rizike:

Ukoliko državni osiguravači kredita imaju neke prednosti u odnosu na privatne osiguravače kredita, kao što je opisano u članu 12, oni ne smiju da osiguravaju tržišne rizike. Ukoliko se nastoji da se uz pomoć državnih osiguravača ili subvencija osiguraju tržišni rizici, potrebno je da se utvrdi da na taj način oni neće direktno ili indirektno imati koristi od državne pomoći. Zbog navedenog, državne osiguravači moraju da imaju određeni iznos sopstvenih sredstava (granica solventnosti, uključujući garantni fond) i tehničke propise (rezerva za izjednačavanje) i mora da dobije potrebne dozvole u skladu sa Direktivom 73/239/EEC. Oni su u najmanju ruku dužni da imaju odvojeno upravljanje računima i odvojeno računovodstvo za njihovo osiguranje tržišnih rizika i netržišnih rizika za račun ili uz jemstvo države, time dokazujući da ne koriste državnu pomoć u njihovom osiguranju tržišnih rizika. Finansijski izvještaji o poslovanju osiguranom za račun samog osiguravača moraju da budu usklađeni sa Direktivom Komisije 91/674/EEC od 19 decembra 1991. godine o godišnjim finansijskim izvještajima i konsolidovanim finansijskim izvještajima osiguravajućih društava.

Definicija privremenih netržišnih rizika:

Bez obzira na definiciju tržišnih rizika, pojedini komercijalni i politički rizici po kupce, utvrđeni u državama navedenim u Prilogu Smjernica, u sljedećim slučajevima se smatraju privremeno netržišnim:

- a) Ukoliko Komisija odluči da privremeno izuzme jednu ili više država sa liste država tržišnog rizika koja se nalazi u Prilogu Smjernica, i to uz pomoć mehanizama navedenim u Poglavlju 5 2 , iz razloga što je kapacitet tržišta privatnog osiguranja nedovoljan da pokrije sve ekonomski opravdane rizike u dotičnoj zemlji ili zemljama;
- b) Ukoliko Komisija, nakon dobijene prijave od strane države članice, utvrdi da su nastali rizici koji se odnose na mala i srednja preduzeća, kao što je definisano Preporukom Komisije od 6 maja 2003. godine o mikro, malim i srednjim preduzećima, sa ukupnim godišnjim izvoznim prometom koji ne prelazi 2 milion eura, onda se oni smatraju privremeno netržišnim za izvoznike u državi članici koja je podnijela zahtjev;
- c) Ukoliko Komisija, nakon dobijene prijave od strane države članice, odluči da kasko osiguranje u trajanju od 181 dan i manje od godinu dana je trenutno netržišno za izvoznike u državi članici koja je prijavila;
- d) Ukoliko Komisija, nakon prijema obavještenja od države članice, odluči da su zbog

nedostatka osiguranja izvoznog kredita određeni rizici privremeno netržišni za izvoznike u državi članici koja je podijela zahtjev.

Kako bi se umanjilo narušavanje konkurencije na unutrašnjem tržištu, rizici koji se smatraju privremenim netržišnim u skladu sa naprijed navedenim uslovima, mogu da budu pokriveni od strane državnih osiguravača, pod uslovom da ispunjavaju propisane uslove.

Uvidom u dostavljeni Predlog Uredbe, utvrđeno je da se isti ne odnosi na privremene netržišne rizike, već na osiguranje izvoza od netržišnih rizika.

Zaključak

Imajući u vidu da je Saopštenjem Komisije definisano da su netržišni rizici van okvira navedenog Saopštenja, Agencija je stava da se Predlog Uredbe, odnosno osiguranje izvoza od netržišnih rizika ne odnosi se na pitanja državne pomoći.

Agencija ukazuje da je Ministarstvo finansija dužno da vodi računa o postojanju eventualnih privremenih netržišnih rizika, čije bi se pokriće moglo smatrati državnom pomoći.

S poštovanjem,

PREDSJEDNIK SAVJETA
Dragan Damjanović

Dostavljeno:

- Ministarstvu finansija, Stanka Dragojevića 2, Podgorica,
- a/a.